

УКРАЇНСЬКІ СТАРТАПИ: СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ ТА ФІНАНСУВАННЯ

Актуальність теми. Для успішного розвитку будь-якої держави необхідні інновації, які здатні спростити та полегшити життя як окремого індивіда, так і суспільства загалом. Перспективною формою розроблення та реалізації інновацій є стартапи. Як і будь-який бізнес, стартапи потребують «вливання» фінансів, особливо на початкових етапах становлення, тому проблема пошуку джерел фінансування стартапів є актуальною. Питання, пов'язані із залученням фінансових ресурсів для підтримки та розвитку стартапів набувають особливої актуальності, зважаючи на стрімке зростання чисельності українських стартапів та їх затребуваності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика стартапів знаходиться у фокусі уваги не лише вчених, а й інвесторів, підприємців та безпосередньо стартаперів. Окремі аспекти розвитку стартапів досліджують: Є. Бучацький, Ш. Веісер, Дж. Вонг, Б. Дорф, Г. Дрю, К. Зачаріасі, Б. Казнок, О. Кардаков, О. Мась, Д. Ставицький, П. Тіль та інші.

Виклад основного матеріалу. Для забезпечення ефективного функціонування підприємства необхідним є технології введення інновацій та інноваційних процесів. Однією із таких технологій є стартап. На сьогоднішній день існує багато способів реалізації стартапів і перевтілення їх в успішний бізнес, який принесе дохід. Стартап-проекти впроваджують у виробництво інновації та інноваційні технології, які сприяють підвищенню загального рівня розвитку економіки країни. Фінансування стартапів є досить проблематичним питанням на фінансовому ринку України, тому що залучити гроші на розвиток нещодавно створеної компанії дуже складно через високий ризик їх неповернення.

Досліджуючи сутність стартапу, важливо провести його порівняльну характеристику зі схожими організаційними структурами, зокрема з підприємствами малого бізнесу. Стартапи і підприємства малого бізнесу мають деякі спільні риси. Зокрема, вони зазвичай створюються підприємцями-початківцями і є невеликими за розміром. Команда стартапу може складатися з 2–10 осіб, тоді як середня кількість працівників на малих підприємствах не перевищує 50 осіб. Стартапи, як і малі підприємства, мають нестійке положення на ринку, працюють в умовах високого ризику та потребують зовнішніх інвестицій, щоб стати успішними.

Стартапи відрізняються тим, що виникають задля реалізації нових ідей у вигляді інноваційного продукту, тоді як малі підприємства не обов'язково орієнтовані на створення інноваційної продукції та можуть стати успішними, копіюючи вже відомі бізнес-моделі.

Варто зазначити, що згідно з рейтингом країн за кількістю стартапів, що ввійшли до міжнародного рейтингу, складеним сервісом Startup Ranking, Україна займає 34 місце у світі (зі 151-го), і з показником в 160 стартапи обігнала Японію, Австрію, Швецію, Південну Корею, Литву та Естонію [1]. Прикладами успішних українських стартапів є Depositphotos, Terrasoft, TemplateMonster, Coursmos, Clickky, Augmented Pixels, GitLab, Petcube, Grammarly та ін.

Джерелами фінансування розвитку стартапів можуть бути: венчурні інвестиційні фонди, крауд-фандінг та бізнес-інкубатори.

Венчурний інвестиційний фонд – це інвестиційний фонд, діяльність якого спрямована на інвестування інвестиційних проектів. Венчурні фонди здійснюють інвестиційну діяльність в Україні відповідно до Закону України «Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди)» від 15.03.2001 р. № 2299-III [2].

Краудфандинг (з англ. «crowdfunding», crowd – «натовп», funding – «фінансування») як платформа для фінансування на українському ринку з'явився досить недавно, але вже користується популярністю серед молодих науковців та винахідників, чиї проекти здатні покрити міжнародні ринки та дати поштовх економіці країни. Краудфандинг полягає в залученні фінансових ресурсів від великої кількості людей з метою реалізації продукту або послуги, проведення заходів, підтримки як фізичних, так і юридичних осіб і т.д. Найпоширенішими сферами такого роду інвестування в Україні є соціальні проекти, ІТ, утилізація відходів, служби допомоги, мобільні додатки та ін. Ключовими завданнями краудфандингу є:

1. підтримка інноваційних рішень і стартапів, що в тому числі дозволить традиційним посередникам знаходити успішних і талановитих людей;
2. створення прозорого та ефективного механізму для народного фінансування проектів;
3. демократизація процесу підтримки мистецтва і культури, а також генерування додаткового доходу для індустрії розваг [3].

Для ефективного та швидкого розвитку, окрім фінансової підтримки, стартапам також необхідна і нефінансова підтримка, яка включає консультації щодо реалізації ідей, консультації з юридичних питань,

питань оподаткування, бухгалтерського обліку та маркетингу. Цими питаннями займаються так звані «бізнес-центри» та «бізнес-інкубатори».

Бізнес-центр представляє собою організацію, яка надає інформаційні, консалтингові, маркетингові та інші послуги суб'єктам малого та середнього бізнесу.

Бізнес-інкубатор – це організація, що надає на певних умовах і на певний час спеціально обладнані приміщення та інше майно суб'єктам малого та середнього бізнесу, які здійснюють свою діяльність з метою отримання фінансової самостійності [4]. Тобто бізнес-інкубатори дають можливість суб'єктам підприємницької діяльності повністю зосередитись на підприємницьких завданнях та знизити витрати на управлінський апарат. Термін перебування в бізнес-інкубаторі триває близько 12 місяців, але може досягати і 3 років.

Найпоширенішими є такі форми бізнес-інкубаторів: європейська, американська, симбіотична, інтернет-бізнес-інкубатор або віртуальний бізнес-інкубатор. Прикладами бізнес-інкубаторів в Україні є: EastLabs, iHUB, Happy Farm, GrowthUp, WannaBiz, Voomy IT-парк і Polyteco.

Головна проблема бізнес-інкубаторів – відсутність повноцінних команд, які б могли компетентно реалізувати бізнес-ідею. Сильна команда, до складу якої входять люди як з технічною, так і з економічною освітою, викликає більшу довіру інвестора.

У табл. 1 наведено обсяги фінансування та додаткові послуги, які надаються стартапам провідними бізнес-інкубаторами в Україні.

Таблиця 1

Аналіз діяльності бізнес-інкубаторів України

Назва	Інвестує в проекти, тис. \$	Частка в капіталі, %	Середньорічні обсяги інвестицій, \$	К-ть стартапів	Набір послуг, що надаються
Happy Farm	до 70 (15– командам, решта – вартість обслуговування)	15	2,8 млн.	21	Коучинг, бізнес-девелопмент, навчання і розвиток, юридичний, фінансовий, HR-супровід, просування, офіс з усіма умовами для роботи, а також пошук інвесторів, проживання та харчування (лише Happy Farm)
EastLabs	20	15	1 млн. (на рік)	11	
WannaBiz	До 50	5-10	100 тис.	5	
iHUB	Не інвестує	Не бере частку	грант (SIVA) - 700 тис. євро та запрошення до Силіконової долини	15	
Voomy IT-парк	-	-	200 тис.	7	

Джерело: розроблено авторами на основі [5;6]

Щодо інвестування українських стартапів (рис.1), то у 2016 році найбільше (3,5 млн. доларів) було залучено коштів у сервіс для створення віртуального комп'ютера в хмарі – Sixa, які поступили від фондів Tandem Capital, Digital Future і Horizon Capital. Цей сервіс дає можливість користувачам отримувати через додаток доступ до супер потужного комп'ютера в хмарі з погодинною оплатою. Його можна для різних складних завдань, на які не здатний домашній комп'ютер, наприклад, для монтування відео. Стартап Allset отримав від фонду Andreessen Horowitz 3,35 млн. доларів. Це сервіс для попереднього замовлення їжі та бронювання столиків у ресторанах. 2,6 млн. доларів отримала платформа для геймерів Mobalytics від фондів Almaz Capital, Founders Fund, General Catalyst и GGV Capital. Це стартап у сфері кіберспорту, який досліджує навички любителів онлайн-ігор і розробляє способи їх покращення з урахуванням сильних і слабих сторін кіберспортсменів. Онлайн-аукціон старих автомобілів eTachki від TA Ventures отримав 1 млн. доларів інвестицій. Цей сервіс дозволяє автовласникам продати свою машину на онлайн-аукціоні за 30 хвилин. Стартап SolarGaps, який розробив «розумні» жалюзі що збирають сонячну енергію залучив 1 млн. доларів оціночних інвестицій. За допомогою цих жалюзі, вікно може генерувати до 100 кіловат енергії в місяць [6].

У загальному, інвестиційний клімат в Україні бажає бути кращим. Слід сказати, що хоч якусь можливість розвитку стартапів мають лише IT-галузі. Це такі сфери, як надання онлайн-послуг, електронна комерція тощо. Причина цьому – легкість організації стартапу у комп'ютерній сфері. Натомість стартапи у промисловості або у соціальній сфері достатньо важко розробити.

На сьогоднішній день в Україні держава не долучається до інвестування стартап-проектів. Державна підтримка інноваційних проектів стартаперів може здійснюватись через надання грантів, програми пільгового кредитування, фінансування наукових розробок, фінансування інноваційних проектів у певних галузях (сільське господарство, екологія, енергозберігаючі технології, соціальна сфера і т. п.). Так, у 2016 році Українська асоціація венчурного капіталу та приватних інвестицій запропонувала створити фонд за підтримки держави для фінансування стартап-проектів в Україні. В асоціації пропонується впровадити модель "Фонд фондів" для інвестування в існуючі на ринку і нові венчурні

фонди. Це дозволить стимулювати розвиток венчурної та ІТ-індустрії, а також дасть можливість існуючим стартапам отримати державне фінансування в Україні.

Через економічну та політичну нестабільність в Україні залишаються незадіяними ще два джерела фінансових ресурсів для реалізації стартапів: банківські кредити та державна підтримка. Отриманню банківського кредитування нині перешкоджає високий рівень ризику стартапів, що для банку може означати неповернення вкладених коштів, а для стартапера – високі кредитні ставки та необхідність надання ліквідної застави або поручительства.

Рис. 1. Українські стартапи за обсягом вкладених інвестицій у 2016 році

Джерело: розроблено авторами на основі [6]

Згідно з оцінками рейтингу Всесвітнього Банку «Ведення бізнесу-2016», Україна займає 83 місце серед 189 країн світу за показником легкості ведення бізнесу [7]. Тобто українська економіка має ряд невирішених проблем, які стримують залучення інвестицій в інноваційне підприємництво. Основними з них є: недостатня підтримка з боку держави; міграція новітніх проектів за кордон; відсутність належної інфраструктури; нестача профільних знань для втілення власної ідеї ведення бізнесу; відсутність сприятливого інвестиційного клімату; слабкий зв'язок між стартапами та інвесторами.

Висновки. На даному етапі розвитку підприємництва спостерігається значне піднесення у розвитку українських стартапів, які досить швидко розвиваються і мають багато користувачів. Однак мала зацікавленість держави в сучасних інноваційних проектах змушує молоді компанії співпрацювати з іноземними інвесторами, які допомагають втілити проекти в життя та стати конкурентоспроможними. Саме тому, необхідно сприяти ефективному функціонуванню стартапів в Україні, створювати механізми для підвищення результативності їхньої діяльності на вітчизняному ринку та визнання значущості інноваційних технологій для успішного розвитку українських підприємств.

Список використаних джерел

1. Startup Ranking. Countries Ranking [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.startupranking.com/countries>
2. Закон України «Про інститути спільного інвестування» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>
3. Что такое краудфандинг. [Електронний ресурс]. – Режим доступу - http://crowdsourcing.ru/article/what_is_the_crowdfunding
4. Прибуткове інвестування. Види стартапів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://invest-program.com.ua>
5. Порівняльний аналіз функціонування найбільш затребуваних ІТ бізнес-інкубаторів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tempus.nung.edu.ua/uk/news/>
6. Розум України. Топ-10 українських стартапів року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://espresso.tv/article/2016/12/29/top_ukrayinskykh_startapiv_2016
7. Стартап SolarGaps – унікальні жалюзі, які виробляють електроенергію [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://startupline.com.ua/startups/startap-solargis-unikal%CA%B9ni-zhalyuzi-yaki-vyrobyayut-elektroenerhiyu>

Савченко Т.В., студентка гр.МФКн-161

Науковий керівник – Дубина М.В., к.е.н., доцент

Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів, Україна)

ЗАПРОВАДЖЕННЯ ІНСТИТУТУ ФІНАНСОВОГО ОМБУДСМЕНА В КОНТЕКСТІ ПІДВИЩЕННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

В умовах динамічного розвитку ринку фінансових послуг, що супроводжується зростанням кількості споживачів таких послуг, появою нових та ускладненням фінансових продуктів, гостро постають питання, пов'язані із захистом прав споживачів, особливо в контексті вирішення суперечок між фінансовими установами та їх клієнтами. Слід зазначити, що дана проблема не нова, вона існує давно, а її розв'язання в Україні має фрагментарний характер та постійно відкладається. Це означає, що існуюча система регулювання фінансових установ та їх взаємодії з споживачами відповідних послуг є недосконалою і вимагає впровадження нових заходів для підвищення рівня захисту прав споживачів на ринку фінансових послуг.